

Джованні Паніні.

Пайдократія.

(Переклад з італ.)

Був час, як оповідають, коли верховодили старці. Монополь культу та сили — геронтократія. А тепер ми в повній пайдократії. В усьому тепер в перевазі діти. Вони дають сьогодні за-краску й директиву цивілізації. Ми в руках дітвори.

Вистане оглянутися. Діточий смак став найважливішим смаком. Почавши з письменства. Найщасливіша книжка останніх часів, у Франції Радігета „Diable en corps“, що її написав хлопець, а в Англії „The yang Visitors“ Дейсі Ашфорда, що її написала девятилітня дівчина.

Чому сьогодні найплідніший і найвдячніший рід письменства саме роман, що його світ тільки століть так мало цинив? А тому саме, що люди тепер знову стали дітьми й хочуть, щоби їм оповідати казки. Між перемолоченими видумками і романами пр. Бранка Кабеля або Гарнета нема в кінці різниці, тільки в назві. Сіреалізм і дадаїзм по часті подобають беззв'язкістю на дітвацькі теревені.

В малярстві найповажніші малярі малюють як діти. Завернули до наївного й незугарного синтетизму видів, що знаходилися передше в школярських зшитках або на стінах заходу. „Дуаніє“ Русса, що йому сьогодні так дивуються, фантазує й малює як який десяти або дванадцятилітній дітвак.

Справжня чудасія й із розривками. Старинні греки шукали задовілля в трагедії, яка вимагала, коли хто бажав мати з неї вдоволення, повної рефлексії й культури. Сьогодні не тільки діти, а й чоловіки та жінки різного віку плавом пливають у кінематограф — що остаточно не що інше, як стара „lanterna magica“, втіха колишніх дітей, тільки тепер удосконалена. Ніякого інтелектуального напруження не вимагається від любителя фільми, а це, що є прикметою дорослого — інтелігенцію, кинуту в кут. Усі забави, що сьогодні популярні, більше „візуальні“ як „спіри-туальні“.

Одною з пристрастей дітей, що бавляться, це змаганка й бути першим! Люди в цей наш час впровадили цю діточу манію в усі справи: в найзначніші й у найважливіші. Здобути якийсь рекорд це сьогодні ідеал усіх — досі було ідеалом старих: розвага, спокій і відречення.

Манія спорту це друга ознака: трохи не всі спорти це ніщо інше як старі діточі гри, що їх переняли дорослі, а публіцистика та спекуляція зробили святочними. Діти кажуть: переганятися, грати в мяча, битися навкулачки, а старі: змаг, фут-боль, бокс і т. д.

Ба, й найбільш поширені й найулюбленіші машини, чи вони не є переборщені забавки, що їх люди зробили небезпечними? Не говорю про машини, що дійсно роблять якусь працю, тільки

про ці, що ними послуговуються всі: самоїзди, грамофон, радіо. На сотку людей, що їздять самоїздами, може десять уживає самоїзду для дійсної потреби: а інші їзди це тільки забава, проїздка, розривка. Ігра, щоб перегнати інші вози, радість з приводу скорості, вдовілля з бігу трублення. Дітвацтво.

Цей прогресивний інфатилізм є також і в філософії. Замість розуму й діалектики — ознаки та снаги правої людини — ставиться все вище захват, підсвідомість, інтуїцію, в головному ірраціональність, що є прикметою дитячого духа.

Діточа торгівля ґрунтується вся на заміні, а до заміни вернулися ми в торгівлі (збіжжя за фабрикати) в землі, що вважає себе передньою сторожжю людського поступу: в Росії. Заміни, що їх я бачив у тайній торгівлі в Москві, зовсім подобають на заміни колишніх шкільних дітей.

Жінки, що все перші чують, відкіль віє вітер, заразівно зрозуміли, що треба робити та в усьому змагають, щоб були подібні до хлопців. Ідеалом старинної жінки була матрона — а найновіше: ефеба.

І приходиться мені на думку, що слово „prete“ виводиться від „prebite“ й тому значило „старець“. Новітня цивілізація з тенденцією до гегемонії недорослих мала би бути антитезою старости.

Андрé Мороа¹⁾

Американські прилавки.

(Століття поступу.— Сучасні політично-суспільні спроби.— Зміна духа?)

Куди йде Америка? Куди йде світ? Чи перед нашими очима, ген, за Атлантийським океаном родиться якась цивілізація, чи теж може кінчитися? Нам хотілось би радше мовчанкою збути ті питання. Вони будять хмари споминів і настирливо накидаються.

* * *

¹⁾ Андрé Мороа (André Maurois), визначний французький письменник, являється наскрізь людиною чину, і таку ідею хотів би заціпити слабодухам та надхнути сильніших, свідомих свого noblesse oblige. Через цілу його багату творчість („La Vie de Disraëli“, „Les Silences du Colonel Bramble“, Les discours du docteur O'Grady“, „Dialogues sur le commandement“ й інші) червоною ниткою проходить думка: „коли людина чину ясно усвідомить собі мету і за собою, яких уживає, щоб її осягнути, можна сказати, що вона майже осягнула свою ціль. Наші гадки можуть стати подіями. І навпаки, в нашій цивілізованій світі майже всі факти є нічим іншим, як скаменілими думками.“ („Dialogues sur le comm.“).

Останньо виданий твір п. н. „Chantiers americains“, тонкістю глибокої аналізи і влучністю спостережень над американським духом перевищив „Scènes de la Vie future“ Georges' a Duhamel' а, який грішить за великим песимізмом. Як не як, а все ж таки пробивається в ньому бажання влучно оцінити сучасний нам стан і найти здорове зерно відродження. І саме кінець цієї останньої праці, якої висновки особливо дивно для нас цікаві, подаємо в перекладі. — *Перекл.*